

Det bor minst 800 000 hundar i Sverige.

Många av dem med en päls som gjord för att spinna av. Hundhårsgarn blir riktigt varmt och vattenavstötande. Iréne Broström vet. Hon och collien Lord samarbetar vid spinnrocken.

EN HÅRIG HUND

Text Marianne Söderberg

Foto Erik Holmstedt

DET ÄR TRÅNGT om saligheten i Iréne och Östen Broströms kök i Niemisel, en by några mil nordväst om Luleå. I hjärtat av det gamla timrade torpet som en gång var Östens barndomshem ryms det mesta de behöver för sin vardag. Det är här de brygger sitt kaffe och lagar sin mat och umgås kring köksbordet framför den lilla tv som står uppställd på en skänk i ena hörnet.

Mitt på golvet tronar två spinnrockar. Köket är också Irénes verkstad. För över tjuugo år sedan lärde hon sig spinna garn. Därifrån var steget inte långt till att ta tillvara den ull hon kammade ur pälsen på den egna collien Kevin. Sedan dess har Iréne Broström ägnat sig åt att spinna garn och sticka av hundhår.

Om jag hade varit klokare som ung skulle jag ha utbildat mig i något hantverk. I stället blev jag kontorist, men fakturering var inte riktigt min grej. Jag hade hellre jobbat med något mer kreativt, berättar Iréne Broström som hela sitt liv ägnat fritiden åt olika slags hantverk – arbetat med näver, vävt mattor, sytt, stickat och målat.

När tanken på att börja spinna garn slog rot fick hon hjälp av en god vän. Men att spinna tunna trådar var svårare än hon hade trott.

Jag var på väg att ge upp många gånger. När det var som värst ropade

jag högt: »I det här huset måste det ju ha spunnits många gånger, så kom och hjälp mig, annars bär jag ut spinnrocken till skogen«.

Kanske hjälpte det, för så småningom fick hon kläm på spinnandet. Genom åren har hon också lärt sig en del om spinnrockar. Sin första har hon sedan länge slitit ut. Nu jobbar hon med två. En gammal vackert blåmålad patinerad av tid, med signatur inristad för hand i träet och en betydligt yngre av märket Louët.

Det är en konst i sig att ställa in spinnrockar så att de fungerar. Varje gång hjulet slirar tvinnar sig trådarna fel och det går åt fanders. Som drivrem till den äldre spinnrocken använder jag samma rev som man använder till gäddsaxar, ganska svårt att få tag på. Till den moderna tillverkas ju drivremmar av gummi och den är över huvud taget mycket enklare att ställa in och jobba med.

FRÅN BÖRJAN arbetade Iréne med fårull, men varje gång hon kammade sin Kevin tänkte hon på möjligheten att göra något av det fantastiskt fina, mjuka materialet. En dag tog hon mod till sig. Att spinna av hundhår visade sig vara ännu svårare än att spinna av den ganska sega fårullen. Hundullen går lättare av.

Samma erfarenheter gjorde många spinnerskor förr i tiden. Ända fram

till slutet av 1800-talet, då industrialismen började slå igenom och tillgången på billiga tyger ökade snabbt, tog man tillvara det mesta som kunde spinnas, oavsett vilket arbete som måste läggas ner för att få till trådarna. Egentligen kunde de flesta hårbeklädda däggdjur bidra till textilier, även om deras strån var olika svåra att spinna.

Spinnbarheten bestäms inte minst av finleken på hårstrået och det är lättast att arbeta med fibrer som är tunna i förhållande till sin längd. En kort och tjock fiber ska gärna vara elastisk eller ha god filtningsförmåga för att gå bra att spinna. En matt fiber är lättare att arbeta med än en glansig, men man kan också öka spinnbarheten genom att blanda två material. Förr var det inte ovanligt att exempelvis blanda in nöthår i ullgarnet, trots att nöstrån varken är elastiska eller filter särskilt bra och dessutom är glansiga.

Också hundhår och huvudhår användes till att dryga ut fårull i tider när man tvingades vara sparsam med materialen. Hundhår ansågs vara varmest och användes gärna till sköna, stickade vattenavstötande vantar.

UNDER KÖKSBORDET i torpet tar sig den snart åttaårige collien Lord en av dagens många tupplurar. Han är den tredje hunden i ordningen som




Xxx xx x xxxxx x xx
xxxxx xx x xxxxx x x
xx xxxxx x xx x xx xx x
xxxxx x x xx xxxxx x xx
x xx xx x xxxxx x xx
xxxxx x xx x xx xx x xxx
xx x x xxx xxxxx x xx x .



Xxx xx x xxxxx x x xx
xxxxx xx x xxxxx x x
xx xxxxx x xx x xx xx x
xxxxx xx x x xx xxxxx
x xx x xx xx x xxxxx x
x xx xxxxx x xx xxx x x
xx xxxxx x xx x xx xx
x xxxxx x x xx xxxxx x
xx xx x xx xxxxx xxx
x xxxxx xxxxxx x x xx
xxxxx x xx xxxxx.





**»Hennes första
vantar blev precis så
där mjuka och varma
som hon föreställt sig,
en granne i byn garan-
terar att de värmer
i minus 39 grader.«**

Xxx xx x xxxxx xx xx xxxxx xx
x xxxxx x x xx xxxxx x xx x xx xx
x xxxxx x x xx xxxxx x xx x xx xx
x xxxxx x x xx xx xx xxxxx x xx
xxxxx x xx xxxxx x xx xxxxx x xx
xxxxx x xxx x xx x xx xx x xxx
xx x x xx xxxxx x xx x .

»I Sverige räknar man i dag med att det finns drygt 800 000 registrerade hundar fördelade på 600 000 hushåll. Många av dem har päls som skulle lämpa sig utmärkt till varma och vattenavstötande vantar, mössor och tröjor.«

skänker material till mattes hantverk. Det tycks han inte ha något emot, precis som sina föregångare gillar han att bli borstad och kammad. En veckas kammande ger ungefär ett hekto garn, som räcker ganska precis till en vante.

Iréne kardar aldrig hundhåret innan hon spinner eftersom det jämnar ut färgen på det färdiga garnet och gör det grått istället för flammigt levande. När hon fått ihop två färdigspunna rullar, tvinnar hon ihop trådarna med varandra genom att tram-pa spinnrocken motsols. Därefter virar hon upp garnet på härvelkorset och formar till en härva som hon tvättar för hand i milt tvättmedel.

Hennes första vantar blev precis så där mjuka och varma som hon föreställt sig, en granne i byn garanterar att de värmer i minus 39 grader.

När jag hade stickat mina första vantar deltog jag i en lokal marknad och det blev succé direkt. Många ville köpa och på den vägen är det, berättar Iréne Broström.

På köksbordet ligger nu ett par nystickade vantar i olika grå nyanser. Ludna och mjuka, samtidigt fasta och stadiga. På golvet intill spinnrockarna står några påsar fyllda med hundhår. Både vantarna och hundhåret kommer från eurasiern Goofy, som bor i Floda, åtskilliga mil från Niemisel.

Goofys matte har beställt både

garn och vantar av håret från sin bästa vän, och genom åren har Iréne fått många sändningar hundhår med bifogade beställningar hem till Niemisel. När vi inventerar en del av hundhårsförrådet i ett av kökets många skåp vaknar collien Lord upp och vill vara med och sniffa.

Jag har aldrig tänkt på att det luktar hund om hundhåret, inte ens när det förvaras så här i kassar. Men ibland reagerar Lord, så det är klart att där finns en liten lukt. Men den är inte stark och försvinner helt när man tvättar garnet. Vi använder ju själva vantar stickade av hundhår och de luktar inte ens när de blir blöta, säger Iréne.

Att sticka med hundhår är enkelt. Garnet känns lätt och starkt, flyter mjukt på sticknålarna. Hon använder vanliga strumpstickor med måtten 2,5 – 3,5 millimeter och lägger vanligtvis upp 32 maskor för skaften.

På en vägg hänger en väst stickad av hår från Irénes första hund Kevin. Både Kevin och Lord är så kallade amerikanska collier, ser ut som filmhunden Lassie, med pälsar som skiftar i orange och vitt med svarta inslag.

Västen på väggen är angoraullsmjuk, men känns kraftigare och är väldigt varm. Vid det här laget har Iréne arbetat med hår från åtskilliga hundraser och kanske är hon partisk när hon säger att hon gillar colliens hår bäst.

Deras hår blir så vackert melerat när man stickar och dessutom håller det ihop bra när man spinner. Men new foundland är också bra, liksom gråhund, jämthund och finska eller svenska lapphundar. Bichon frisé funkar också, precis som de flesta hundar som har lite mer ull i pälsen. Slåthåriga taxar går däremot inte, säger Iréne och plockar fram ullsamlingsfrån en vit golden retriever, en svart hovawart, en rödaktig finnspets och en färgskiftande blandras.

Som kattälskare har Iréne Broström också försökt spinna trådar av sina katters hår, men det är inget hon rekommenderar.

Det är för torrt och stumt, blir bara hårda bollar när man kammar och det är svårt att få till långa trådar. Men jag har gjort katthårgarn, en kund ville ha fem hekto och det fick jag fram.

Länge stickade hon också sockar av hundhår, men det har hon slutat med. Hundhåret är inte så slitstarkt.

I SVERIGE RÄKNAR man i dag med att det finns drygt 800 000 registrerade hundar fördelade på 600 000 hushåll. Många av dem har päls som skulle lämpa sig utmärkt till varma och vattenavstötande vantar, mössor och tröjor. Nu när vi på allvar tycks ha fått upp ögonen för vikten av att hushålla med våra resurser tror Iréne Broström på hundhåret som en av framtidens trådar.

Just det här med att ta tillvara det vi har omkring oss kommer starkt. Våra egna husdjur, grannens får, det som finns nära oss och är tillgängligt. Så tänkte man ju förr i tiden och så tror jag att vi måste börja tänka igen. Åtminstone gör jag det och med tanke på hur populärt det börjat bli med stickning och spinning så märker jag att det är på gång. Dessutom blir ju en vante av ens egen hund något väldigt personligt.

Man känner djuret som lämnat ifrån sig håret, inte genom att ge upp sitt liv, utan bara genom att låta sig bli kammad och fin.

MARIANNE SÖDERBERG är frilansjournalist med bas i Luleå. Tyvärr tror hon inte att hennes sextonåriga Jack russel Assar ger hår nog för en vante.

ERIK HOLMSTEDT är frilansfotograf i Norrbotten. Hans erfarenhet av hundhår är inte så stor. Desto mer katthår har han borstat genom åren.